УДК 378.016:821.091

Колесник Олена

ORCID 0000-0002-0597-6489

Доктор культурології, доцент,
професор кафедри філософії та культурології,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: elenakolesnyk2017@gmail.com

Стеченко Тетяна

ORCID 0000-0002-5672-3457

Кандидат педагогічних наук, доцент,
декан філологічного факультету,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: stechenkotatiana@gmail.com

«БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ» ТА «ПОДОРОЖ НА ЗАХІД» НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета *дослідження – виділити конкретні спільні характеристики «Божественної комедії» Данте та «Подорожі на Захід», які можуть бути презентовані на заняттях з Історії зарубіжної літератури (середні віки та Відродження) для студентів бакалаврського рівню, які навчаються на філологічних спеціальностях.*

Методологія. *Методологічною основою даного дослідження є культурологічна герменевтика. В роботі застосовані такі методи аналізу художнього твору: текстологічний, проблемно-тематичний та стилістичний аналіз, «уважне читання» тощо. Структурно-функціональний метод використовувався при з'ясуванні ролі та функцій різних типів текстів в культурі. Історико-культурний метод дав можливість прослідкувати генетичні зв'язки та тенденції розвитку художньої літератури як такої та її конкретних культурно-історичних форм. Компаративний аналіз дозволив виділити типологічно схожі елементи в різних культурних парадигмах.*

Наукова новизна. *В статті вперше презентовано компаративний аналіз двох шедеврів світової культури в аспекті викладання Історії зарубіжної літератури студентам філологічних спеціальностей.*

Висновки*. Для більш повної та адекватної презентації європейського та світового культурного процесу на заняттях з Історії зарубіжної літератури (середні віки та Відродження) можна використовувати висвітлення певних міжкультурних паралелей. А саме, демонструвати як типологічні сходження, так і принципові відмінності між парадигмальними текстами різних етнонаціональних традицій. В даному випадку порівняння «Божественної комедії» Данте Аліґєрі та «Подорожі на Захід» дозволяє нам оцінити спільне та відмінне в європейській та китайській картині світу. В обох текстах ми бачимо мотив подорожі, яка поєднує рівні світу (від Пекла до Небес), пов'язується з моральним вдосконаленням героїв, та має релігійно-повчальне значення для читачів. Аналогічними є також поділ гендерних ролей: активно діючі чоловічі персонажі, та їхні небесні покровительки.*

Ключові слова: *історія зарубіжної літератури, компаративістика, «Божественна комедія», «Подорож на Захід», жанр видіння.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В час стрімких цивілізаційних змін та все більш широких міжнаціональних контактів виникає нагальна необхідність у формуванні у студентів-філологів знань щодо конкретних мистецьких феноменів різних культур, та навичок їх компаративного дослідження. Це особливо стосується порівняльних досліджень творів, які мають парадигмальний характер для певної цивілізаційної традиції, внаслідок чого вони продовжують активно інтерпретуватися в актуальному мистецтві, таким чином активно формуючи менталітет носіїв даної традиції. Отже, порівняльне дослідження літературних творів подібного типу дозволить студентам краще зрозуміти як цивілізаційну специфіку конкретної країни та епохи, так і ті спільні моменти, які можуть слугувати підґрунтям для подальшого міжкультурного діалогу.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Творчість Данте Аліг'єрі належіть до відносно добре досліджених українськими науковцями, зокрема, слід згадати доробок

© Колесник О., Стеченко Т., 2024
DOI: 10.58407/visnik.242710

О. Алексеєнко, Я. Безсмертної, М. Стріхи (останній – автор найсучаснішого перекладу твору) [1; 2; 9]. Тему видінь як літературного прийому чи як окремого жанру досліджували Т. Бовсунівська, О. Калашник, В. Качуровський, В. Яремчук [3; 4; 5; 10]. Уявленням про структуру потойбічного світу присвячена робота Д. Короля [11]. Класичний китайський роман «Подорож на Захід» поки що мало відомий нашим читачам (українською мовою надруковано лише скорочений, адаптований для дітей варіант [8]), а доступна інформація про нього носить скоріше оглядовий характер. Аналогії між темою паломництва в «Подорожі на Захід» та «Божественній комедії» проводилися А. Ю, автором китайсько-англійського перекладу «Подорожі» [12].

Формулювання мети статті. Мета дослідження – виділити конкретні спільні характеристики «Божественної комедії» Данте та «Подорожі на Захід», які можуть бути презентовані на заняттях з Історії зарубіжної літератури (середні віки та Відродження) для студентів бакалаврського рівню, які навчаються на філологічних спеціальностях.

Методи та методологія дослідження. Методологічною основою даного дослідження є культурологічна герменевтика. В роботі застосовані конкретні методи аналізу художнього твору: текстологічний, проблемно-тематичний та стилістичний аналіз, «уважне читання» тощо. *Структурно-функціональний* метод використовувався при з'ясуванні ролі та функцій різних типів текстів в культурі. *Історико-культурний* метод дав можливість прослідкувати генетичні зв'язки та тенденції розвитку художньої літератури як такої та її конкретних культурно-історичних форм. *Компаративний* аналіз дозволив виділити типологічно схожі елементи в різних культурних парадигмах і, навпаки, диференціювати принципово відмінні форми, які можуть конвергентно зближуватися у схожих культурних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна теоретична компаративна міфологія переконливо реконструює базову картину світу, спільну практично для всіх цивілізацій Євразії, а також для багатьох народів Африки та Америки. Залишається не повністю з'ясованим, в якій мірі формування цієї спільної картини ґрунтується на міжкультурному запозиченні та взаємозбагачення, а якій може йтися про гомологічні сходження, визначені спільністю людської психіки та специфікою господарювання землеробських та скотарських народів (на відміну від мисливців та збирачів, чия картина світу є в значній мірі відмінною).

Кожен етнонаціональний варіант міфопоетичного Космосу мав свої унікальні риси. Однак, в цілому йдеться про світ, який складається з трьох рівнів по вертикалі: Небо, Земля (Середзем'я – Дж. Р. Р. Толкін запозичив термін зі скандинавської міфології) та Пекло. В найбільш простих варіантах розташування цих «шарів» уявлялося для людини самоочевидним: Небо – над головою, Земля – навколо, Пекло – під ногами, в підземному вимірі. В більш розвинених міфо-релігійно-філософських системах ці локації сприймалися скоріше як «паралельні світи», а переміщення між ними поставало нелінійним, в тому числі й у сенсі парадоксів часу, які були відомі різним міфологічними традиціям задовго до відкриття Теорії відносності А. Ейнштейном.

В якості посередника між трьома світами часто поставав шаман. Зараз це слово нерідко використовується в розширеному сенсі. Але у суто технічному значенні терміну шаман – це «спеціаліст», який, як то вважалося, був здатен виводити свою душу (або одну з душ) з тіла, та посилати в верхній (білий шаман), нижній (чорний шаман) або ж і в верхній і в нижній (великий шаман) світи.

На даний час шаманізм асоціюється, переважно, з народами Сибіру та Північної Америки, але є маса вказівок та те, що раніше аналогічні практики були досить поширені серед народів Європи, зокрема, кельтів, германців та слов'ян. Згідно з реконструкцією В. Ятченка, шаманізм існував і на території України, доказом чого є численні пережитки в фольклорі. На думку цього дослідника, однією з найважливіших функцій шаманів було підкріплення людських надій на потойбічне життя за допомогою оповіді про потойбічний світ, та про могутність предків, які в ньому перебувають [11, 34-35].

Ті з народів Євразії, які з часом прийняли одну з великих світових релігій, не стільки відкинули, скільки модифікували наявну міфопоетичну картину світу відповідно до нових космологічних та морально-ціннісних уявлень. В тому числі, з розвитком культури та суспільства в центрі уваги постає вже не стільки особистісний досвід шамана, і навіть не його подорож заради повернення до земного буття окремої душі, скільки той моральний урок, який слід винести з містичного досвіду. Посмертна доля душі ставиться у залежність від вчинків, зроблених за життя.

Шаманізм як такий відходить у минуле, але оповіді про містичні подорожі не зникають, більш того, вони фіксуються на письмі, породжуючи своєрідні літературні жанри. Одним з таких жанрів є «сон» або «видіння», що має такі різнорідні зв'язки як кельтська міфологія, християнські апокрифи (такі як «Ходіння Богородиці по муках»), та мусульманська оповідь про мірадж. Причому сон/видіння може розумітися автором та реципієнтами або як суто літературний прийом, або ж як реальне долучення до іншого виміру буття. В будь-якому разі, в християнській літературі надзвичайно важливе значення набувають повчальні та етично-виховні функції таких візій раю та пекла.

Одним з парадигмальних текстів, які вплинули на розвиток жанру, було «Одкровення» Іоанна Богослова, чиє значення пов'язане не лише з особливостями самого тексту, але й з його сакральним значенням як складової частини Біблії.

Текстами менш значущими, але все ж таки доволі популярними в часи середньовіччя (про що свідчать, зокрема, численні переклади), були «Видіння Альберіка», «Видіння Тнугдала» та деякі інші. Характерною прикметою жанру був більш чи менш розгорнутий опис покарань грішників у пеклі, який мав стати застереженням для читачів.

Поема Данте Аліг'єрі, яка стала відома як «Божественна комедія» (1308-1321), генетично пов'язана з цим середньовічним жанром видінь, який, в свою чергу, одним з джерел свого походження має язичницьку давньоєвропейську традицію, в тому числі – уявлення про шаманські подорожі, радикально переосмислені при християнізації. На цю саму по собі дуже неоднорідну основу наклалися власні уявлення Данте, який поставив собі завданням показати читачам жах та красу світобудови і цим самим привести людей до віри і таким чином врятувати їхні душі. Отже, Пекло має бути максимально жахливим, Рай – максимально привабливим. Чистилище, відповідно до догматів католицької церкви, постає місцем, де відбувається спокутування гріхів, а також образом надії для грішників і навіть керівництвом до дії для людей, які прагнуть очиститися.

Тематика та структура «Божественної комедії» відбиває цілком типове для середньовічної культури намагання надати всеохоплюючий текст. Це водночас історія духовного паломництва однієї людини, і огляд італійської та світової історії, і опис світобудови тощо.

Як відомо, композиція «Божественної комедії» є симетричною, всі три частини рівні за розміром (з точністю до одного рядку). Але при цьому найбільше місце в культурі зайняло «Пекло». Ймовірно, це пов'язано з тим, що його людині уявити простіше, ніж рай, а також з тим, що Данте не зупинився лише на моралізаторській темі справедливості та невідворотності покарань. Опис кіл пекла є емоційно насиченим, зокрема, тому, що в ньому зображуються не «грішники взагалі», а конкретні яскраві особистості, чи то історичні, чи то легендарні. Вони можуть викликати інтерес та співчуття, а інколи – і глибоке співстраждання. Релігійно-філософське значення має також опис Лімбу, місця, де перебувають доброчесні язичники.

Ще одним цікавим зв'язком суто християнського тексту «Комедії» з попередньою, язичницькою традицією, є образ Вергілія, в чиїй «Енеїді», по-перше, має місце сюжет, пов'язаний зі сходженнями в нижній світ (пор. шаманська подорож), а по-друге, є пасаж, який в середньовічній традиції тлумачився в якості передбачення пришестя Христа. Отже, Вергілій є однією з тих постатей, які забезпечують тяглість європейської традиції – від античного Риму до Італії.

Воронкоподібна структура пекла веде оповідача по спіралі вниз. Але гранична точко цього «низу» – постать Люцифера – парадоксальним чином стає початком нового сходження, адже, коли більше нема, куди падати, залишається лише рухатися вгору. Так починається спіралеподібний підйом по горі Чистилища, проходження кожного з семи рівнів якої знімає з паломника один з семі гріхів.

В нашому контексті варто зауважити символіку світової осі, єдиної для Пекла (ями) та Чистилища (височини), яка теж має багато міфологічних паралелей.

Якщо Пекло та Чистилище пов'язані мж собою єдністю структури та характером руху (спіралеподібний), а також особою Вергілія, то Рай різко відрізняється від них. Тут теж наявні історичні постаті (імператор Юстиніан, святі тощо) та історіософські роздуми, але акцент переноситься на позачасовість і трансцендентність.

Отже, Божественна комедія» є твором унікальним за масштабом та геніальністю, але при цьому закоріненим в європейській культурі – як християнській, так і переосмисленій язичницькій.

Сказане не означає, що вона не має паралелей в інших, не європейських, культурах. Зокрема, за цілою низкою параметрів досить близьким її аналогом виступає китайський авантюрно-алегоричний роман «Подорож на Захід» (надрукований в 1592), приписуваний У Чен'еню.

Так само, як і «Божественна комедія», він відноситься до категорії текстів, які можна визначити в якості «парадигмальних» для певної культурної традиції – тобто таких, що здатні слугувати основною для потенційно нескінченної кількості подальших інтерпретацій («вторинних» літературних творів. ілюстрацій, інсценізацій, екранізацій тощо) [6]. Він є одним з найвідоміших творів, а його персонажі – одними з найбільш впізнаваних образів китайської традиції.

Як і «Комедія», «Подорож на Захід» є твором, складним за жанром та структурою, хоча ця складність іншого характеру. Якщо у Данте опис світобудови та доль окремих людей є абсолютно патетичним і носить, переважно, повчальний характер, то твір У Чен'еня можна визначити як авантюрно-фантастично-сатиричний, він явно має розважальний характер, хоча й з цілковито серйозними підтекстами.

В європейському тексті у фокусі знаходиться доля однієї душі – ліричного героя Данте, який проходить Пекло, Чистилище та Рай, і з чиїх оповідей читачі мають самі зробити світоглядні висновки. Китайський текст є пригодницьким фентезі про виконання «штрафбатом» конкретної місії. Повчальність тут поєднуються з захопливістю, що забезпечило «Подорожі на Захід» рецепцію в сучасній популярній культурі: зокрема, цей текст є невичерпним джерелом для інсценізацій та екранізацій.

Роман «Подорож на Захід» є величезним за розміром (декілька томів, в залежності від типу видання). Цікаво, що він складається із 100 розділів, що збігається з кількість пісень «Божественної комедії», і що може розглядатися як свідчення особливої ролі числа 100 як символу завершеності та досконалості, притаманної різним культурам.

Сюжет роману пов'язаний з сімнадцятирічною подорожжю буддійськогоченця Сюаньдзана (602-664) з Китаю до Індії. Результатом цієї подорожі було привезення до Китаю 657 релігійних текстів. Сам Сюаньдзан, за підтримки імператора, заснував велику майстерню перекладів та став основоположником нової буддійської школи, яка вплинула на всю подальшу історію цього віровчення у Східній Азії. Отже, в якості центрального персонажа виведена відома та шанована історична особа. Однак, в «Подорожі на Захід» сам ідеально доброчинний Сюаньдзан виглядає доволі невиразно, а на перший план виходять його супутники, істоти суто фантастичні.

Роман складається з чотирьох частин. Перша з них присвячена космогонії, починаючи з виникнення Космосу з Хаосу, а також чудесному походженню головного героя – Короля мавп Сунь Укуна. Цей цікавий образ сполучує характеристики безсмертного героя (у власному, міфологічному сенсі слова) та трікстера. На деякий час він потрапляє на небеса, але скидається звідти Нефритовим імператором в якості покарання за влаштований там бешкет. Варто зазначити, що небесний світ в китайській версії виглядає скоріше як доведений до досконалості двір земного правителя, ніж як трансцендентальний божественний світ християнської традиції.

Друга частина оповідає про детальне та вражаюче видіння Пекла, яке було послано імператору Тайцзуну. Доброчесний імператор приходить в жах від того, що через нерозуміння небесних законів люди здійснюють гріхи, за які будуть страшно покарані на тому світі. У відповідь на його мольби богиня Гуанінь (китайська версія бодхісатви мудрості та милосердя Авалокітешвари) обирає монаха Сюаньдзана для здійснення подорожі до Індії. Він має принести до Китаю священні сутри, які навчать людей праведному життю.

Третя, найдовша, частина розповідає про подорож Сюаньдзана та його трьох супутників-охоронців, а також коня-дракона. Це Сунь Укун та троє інших колишніх небожителів, які були покарані за різні проступки скиданням з небес та перетворенням на монстрів, і які тепер отримали шанс на пробачення в разі успішного виконання місії. Подорож цієї групи є довгою та небезпечною, монаха весь час слід було обороняти від демонів та перевертнів. А отже значну частину роману займають бойові епізоди, які, крім іншого, представляють інтерес для істориків східних єдиноборств. Окрім цього, супутники Сюаньдзана не є досконалими, і піддаються різним спокусам, що періодично приводить до різних сюжетних колізій. Деякі епізоди за загальною тональністю дещо нагадують європейській крутійський роман. Зазначимо, що богиня Гуанінь постійно наглядає за прогресом мандрівників та неодноразово приходить їм на допомогу в критичних ситуаціях.

Четверта частина складається з одного, заключного розділу, в якому розповідається про тріумфальне повернення мандрівників з сутрами до Китаю. За свій подвиг Сюаньдзан і Сунь Укун отримують статус будди, їхні супутники теж отримують нагороди, хоча скоріше бюрократичного, ніж духовного характеру.

Принципова відмінність між християнством та буддизмом (тим більш у його китайському варіанті, ускладненому взаємодією з даосизмом та конфуціанством, які теж добре представлені в «Подорожі на Захід»), відбилася у світоглядній, структурній та жанровій відмінності обраних для аналізу репрезентативних текстів. Однак, при цьому, «Божественна комедія» та «Подорож на Захід» мають низку подібних характеристик.

Першим спільним моментом є особлива універсальність обох текстів, які можуть розглядатися як «сума» уявлень про світ. Данте поєднує приватні автобіографічні дані з начерком світової історії, «активне» християнство – з осмисленням язичницької спадщини. Для У Чен'еня історична основа – подорож ченця Сюаньцзана до Індії – стає лише приводом для створення епопеї, де діють люди, боги, демони, і де проповідь буддизму не виключає визнання даосизму як дійової (хоча й меншовартісної) системи особистого вдосконалення.

Для презентації масштабної картини світобудови обидва автори звертаються до теми видіння одним з персонажів всіх рівнів Космосу. В «Божественній комедії» герой-оповідач безпосередньо отримує інформацію про рай та пекло. В «Подорожі на Захід» таке видіння дано одному з другорядних персонажів, однак, саме воно стає зав'язкою основної фабули твору.

Наступним спільним мотивом обох творів є подорож. Переміщення в просторі водночас символізує і духовний прогрес. У Данте географічний вимір повністю поступається космологічному, адже «серединним світом» між Пеклом та Раєм виступає не земля, а суто католицьке Чистилище. Як і земний світ, воно є місцем випробувань та спокутувань, але не передбачає непевності ситуацій та множинності вибору – спіралеподібний рух до Раю є повільним та болісним, проте збитися з нього неможливо.

В китайській епопеї подорож відбувається в земному світі, а напрям руху винесений в назву твору. Реальна історична подорож Сюаньцзана в Індію дійсно була спрямована на захід від Китаю. Однак, варто також згадати загальну євразійську символіку Заходу як країни безсмертя, наявну і в Китаї (даоський рай богині Сі Ван Му), і в європейській традиції (сад Гесперід, кельтські Острови блаженних тощо). Заради розуміння історичного контексту, слід також згадати, що саме в епоху Тан (коли відбулася подорож історичного ченця Сюаньдзана) Китай був країною, достатньо відкритою для міжкультурних діалогів різного типу, а тому Захід мав позитивні конотації джерела інновацій. Ця тема діалогу Заходу та Сходу підіймається в деяких сучасних екранізаціях «Подорожі».

В обох текстах метою подорожі є духовне вдосконалення.

Герой «Божественної комедії», при всій своїй індивідуалізованості (недарма сучасники вірили, що цей дійсно сам Данте побував у Пеклі, тому в нього така смаглява шкіра), постає ще й представником всього людства: про його особисті гріхи не йдеться, але він є носієм гріхів, властивих всім людям. В знак цього, коли він потрапляє в Чистилище, на його лобі янгол пише сім літер «Р», які символізують сім смертних гріхів. З підйомом на кожен новий ярус спіралі одна літера стирається. Тільки очистившись від всіх гріхів, він може бути допущеним до Раю та долучитися до споглядання Божественної величі.

В «Подорожі на Захід» сам Сюаньцзан є безгрішним, але його товариші спокутують свої гріхи. Успішно виконавши свою місію, вони стають буддами або архатами.

Нарешті, спільним моментом обох творів є те, що герої-чоловіки мають небесну покровительку. У Данте це його особиста прекрасна дама Беатріче, яка з земної жінки стала небожителькою – причому для

визначення теологічного статусу Беатріче важко підібрати точний термін. У китайського буддійського письменника нема (і не може бути) теми особистісного пристрасного кохання як шляху до спасіння. Однак є покровителька Сюаньдзана та його товаришів – божество милосердя Гуаньінь, ставлення якої до підопічних дещо нагадує ставлення Афіни до Одіссея. Образ Гуанінь походить від індійського бодхисатви Авалокітешвари. Враховуючи, що сутність бодхистави в тому, що він/вона досяг/ла спасіння, але замість того, щоб насолоджуватися блаженством, допомагає врятуватися іншим живим істотам, можна припустити, що, в якомусь сенсі, для героя Данте Беатріче виконує роль персонального бодхисатви.

Висновки та перспективи. Для більш повної та адекватної презентації європейського та світового культурного процесу на заняттях з Історії зарубіжної літератури (середні віки та Відродження) можна використовувати висвітлення певних міжкультурних паралелей. А саме, демонструвати як типологічні сходження, так і принципові відмінності між парадигмальними текстами різних етнонаціональних традицій. в даному випадку порівняння «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі та «Подорожі на Захід» дозволяє нам оцінити спільне та відмінне в європейській та китайській картині світу.

В обох текстах ми бачимо мотив подорожі, яка поєднує рівні світу – від Пекла до Небес, пов'язується з моральним вдосконаленням героїв, та має релігійно-повчальне значення для читачів. Аналогічними є також поділ гендерних ролей: активно діючі чоловічі персонажі, та їхні небесні покровительки.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшому компаративному аналізі картин світу, представлених в цих (та інших парадигмальних) творах різних епох та культур.

References

1. Алексєєнко О. «Божественна комедія» Данте. *Данте. Божественна комедія*. Харків: Фоліо. 2001. С. 3–20.
   Alekseenko, O. (2001). «Bozhestvenna komediya» Dante [«The Divine Comedy» by Dante]. *Dante. Bozhestvenna komediya – Dante. The Divine Comedy*. Kharkiv, Ukraine: Folio, 3–20.
2. Безсмертна Я. Л. Історія перекладу «Божественної Комедії» Данте українською мовою (від І. Франка до Є. Дроб'язка). *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: ВПЦ «Київський університет». Вип. 41. Ч. 1. 2012. С. 73–81.
   Bezsmertna, Ya. L. (2012). Istoriya perekladu «Bozhestvennoi komedii» ukrainskoyu movoyu (vid I. Franka do Ye. Drob'yazka) [The history of translations of «The Divine Comedy» into Ukrainian (from I. Franko to Ye. Drob'yazko]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu – Linguistic and conceptual worldwievs*. Kyiv: Kyiv University publishing, 41, 1, 73–81.
3. Бовсунівська Т. Видіння як включений жанр: інтертекстуальні (структурні) межі роману. *Бовсунівська Т. Теорія літературних жанрів Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману: підручник*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. С. 455–462.
   Bovsunivska T. (2009). Vydinnya yak vklyucheny zhanr: intertekstualni (strukturni) mezhi romanu [Visions as an included genre: intertextual (structural) limits of novel]. *Bovsunivska T. Teoriya literaturnykh zhanriv: Zhanrova paradigma suchasnoho zarubizhnoho romanu – The theory of the literary genres: the genre paradigm of the modern foreign novel*. Kyiv: Kyiv University publishing, 455–462.
4. Калашник О. Візіонерство в поезії як тип творчості. *Філософія мови: текст, образ, реальність*: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції. Суми: СумДУ, 2009. С. 171–173.
   Kalashnik, O. (2009). Vizionerstvo v poezii yak typ tvorchosti [Visionairy in poetry as a creativity type]. *Filosofiya movy: tekst, obraz, realnist – The philosophy of language: text, image, reality*. Sumy, Ukraine: Sumy State university publishing, 171–173.
5. Качуровський В. Видіння як характерний жанр Середньовіччя. *Качуровський В. Генерика і архітектоніка. Література європейського Середньовіччя*: у 2 кн. Кн. 1. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2005. С. 29–38.
   Kachurovsky, V. (2005). Vydinnya yak kharakterny zhanr Serednyovichchya [Visions as a typical genre of the Middle ages]. Kachurovsky, V. Generika i arkhitektonika. Literatura evropeiskoho Serednyovichchya: in 2 tomes. T. 1. Kyiv: National University of «Kyiv-Mohyla Academy» publishing, 29–38.
6. Колесник О. С. Парадигмальні твори культури та їх художня інтерпретація. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: зб. наук. праць. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 32 (45). С. 103–110.
   Kolesnyk, O. S. (2014). Paradygmalni tvory kultury ta ikh khudozhnya interpretatsia [The paradigmal works of culture and their artistic interpretation]. *Naukowyi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University*, 7, 32(45), 103–110.
7. Король Д. О. Вступ до історичної танатології: навчальний посібник. Київ: НаУКМА, 2015. 280 с.
   Korol, D. O. (2015) Vstup do istotychnoyi tanatologii [Introduction to historical thanatology]. Kyiv, Ukraine: National University of «Kyiv-Mohyla Academy» publishing.
8. Король мавп / пер. з кит. Мар'яна Савченко. Київ: Сафран, 2020. 112 с.
   Korol mavp [The Monkey King] (2020). Kyiv: Safran.

9. Стріха М. Декілька слів від перекладача. *Данте Аліг'єрі. Божественна Комедія. Пекло*. 2013. Львів: Астролябія. 2013. 352 с.
Strikha, M. (2013). Dekilka sliv vid perekladacha [A few words from the translator]. *Dante Alighieri. The Divine Comedy. Inferno*. Lviv: Astrolaby publishing.

10. Яремчук В. Трансформація жанру видіння: від Вільяма Блейка до Чарльза Вільямса. *Вісник Львівського університету*: Сер.: Іноземні мови. 2011. Вип. 18. С. 305–314.
Yaremchuk, V. (2011). Transformatsia zhanru vydinnya: vid W. Bleika do Ch. Williamsa [Transformation of the genre of vision: from William Blake to Charles Williams]. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Visnyk of the Lviv University. Series: Foreign languages,* 18, 305–314.

11. Ятченко В. Ф. Український шаманізм: монографія. Київ: Міленіум, 2011. 216 с.
Yatchenko, V. F. (2011). Ukrainsky shamanizm – Ukraininan shamanism. Kyiv: Millenium.

12. Yu, Anthony C. Two Literary Examples of Religious Pilgrimage: The *Commedia* and the *Journey to the West*. *History of Religions,* 22, no. 3 (Feb 1983). P. 202–230.
Yu, Anthony C. (1983). Two Literary Examples of Religious Pilgrimage: The *Commedia* and the *Journey to the West*. *History of Religions,* 22, 3, 202–230.

Olena Kolesnyk

ORCID 0000-0002-0597-6489

Doctor of Cultural Studies, Associate Professor,
Professor of the Department of Philosophy and Cultural Studies,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: elenakolesnyk2017@gmail.com

Tetiana Stechenko

ORCID 0000-0002-5672-3457

PhD, Candidate of Pedagogical Sciences, dean of the Philological Department,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: stechenkotatiana@gmail.com

«THE DIVINE COMEDY» AND «THE JOURNEY TO THE WEST» AT CLASSES ON THE HISTORY OF FOREIGN LITERATURE

The purpose *of the study is to highlight specific common characteristics of Dante's «Divine Comedy» and «Journey to the West», which can be presented in classes on the History of Foreign Literature (Middle Ages and Renaissance) for undergraduate students studying philological specialties.*

Methodology *of this study is cultural hermeneutics. The work uses specific methods of analysis of an artistic work: textological, problem-thematic and stylistic analysis, «close reading», etc. The structural-functional method was used to clarify the role and functions of different types of texts in culture. The historical-cultural method made it possible to trace the genetic connections and trends in the development of fiction as such and its specific cultural-historical forms. Comparative analysis made it possible to identify typologically similar elements in different cultural paradigms and, conversely, to differentiate fundamentally different forms that can converge in similar cultural conditions.*

Scientific novelty*. The article presents for the first time a comparative analysis of two masterpieces of world culture in the aspect of teaching the History of Foreign Literature to students of philology.*

Conclusions*. For a more complete and adequate presentation of the European and world cultural process in classes on the History of foreign literature (the Middle Ages and the Renaissance), it is possible to highlight certain moments of intercultural parallels. Namely, to demonstrate both typological similarities and fundamental differences between paradigmatic texts of various ethno-national traditions. In this case, the comparison of Dante Alighieri's «Divine Comedy» and «Journey to the West» allows us to appreciate the common and different aspects of the European and Chinese worldviews. In both texts, we see the motif of a journey that connects the levels of the world – from Hell to Heaven, is connected with the moral improvement of the heroes, and has a religious and instructive meaning for readers. The division of gender roles is also similar: active male characters and their heavenly patronesses.*

Keywords*: History of foreign literature, comparative study, «Divine Comedy», «Journey to the West», genre of vision.*

Стаття надійшла до редакції 10.04.2024

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор ***М. О. Носко***